

IOSIF PUȘCHIȚĂ – RAPSODUL DE PE VALEA CRAINEI

Minodora DAMIAN

Muzeul Banatului Montan, Reșița

Roxana ȚUNEA

Colegiul Economic al Banatului Montan, Reșița

Adevăratele talente muzicale izvorăsc întotdeauna dintr-un fond interior curat, dintr-o viață mereu încercată, cu razele bucuriei, cu tăria speranței, dar și cu sufletul îndurerat. Mediul rural bănățean oferă asemenea personalități ce aveau să marcheze prin activitatea lor, cultura și civilizația cărășeană și, de ce nu, chiar românească.

Iosif Pușchiță s-a născut în 22 februarie 1938, pe Valea Crainei, în pitorescul sat Petnic, comuna Iablanița, județul Caraș-Severin, devenind unul dintre cei mai renumiți rapsozi pe care l-a avut vreodată Banatul de munte.

Povestea vieții lui Iosif „Ioșca” Pușchiță se confundă uneori cu cea a omului simplu de la țară, care răzbește în viață prin propriile sale forțe, câștigându-și existența atât prin talent, cât și prin sudoarea muncii. Sufletul sensibil și cald se regăsește cu prisosință în fiecare notă cântată și în fiecare moment în care presta un act artistic, iar toate vicisitudinile vieții și le alina prin frumoasele doine bănățene. Caracterul maestrului este o îmbinare armonioasă între bunătatea sufletească a mamei și talentul muzical al bunicului Iosif.

Crescut într-un mediu propice dezvoltării artistice, micuțul „Ioșca”, așa cum îl alintau cei dragi, avea să deprindă pasiunea față de muzică, încă din fragedă pruncie. Un real sprijin în descoperirea artei sunetelor îl va avea atât în tatăl său, *cântăreț* în strana bisericii sătești, cât și în mătușa Eufemia.

Beneficiind de bagajul genetic muzical și îndemnat de exemplul celor dragi, la vârsta de 14 ani participă la primele acțiuni organizate la căminul cultural din Petnic, unde se integrează ca solist și ca membru în echipa de *fluierași*. Datorită talentului etalat în manifestările culturale, împreună cu echipa de *fluierași* a participat la concursul regional de la Oțelu Roșu¹.

În anul 1958, îl întâlnește pe Gheorghe Staicu, de la care preia o serie de melodii populare, printre care și frumoasa doină *Mărăcine, mărăcine*. Doi ani mai târziu, își continuă activitatea artistică, participând la diferite manifestări culturale din cadrul raionului Orșova, județul Mehedinți, împreună cu bunii săi prieteni, Gheorghe Brata și Pătruț Mătu. În 1966, Căminul Cultural achiziționează doi taragoți, o trompetă și un bas, instrumente pe care le va folosi pentru a învăța tainele artei muzicale.

După 11 ani, în 1969 participă cu ansamblul *Petniceana* la fazele interjudețene și naționale ale mai multor manifestări culturale-artistice. O primă recunoaștere a marelui talent se produce în anul 1970, atunci când, la invitația lui Pavel Ciobanu, participă la Festivalul *Cântec nou în*

¹ Boldea/Ciobanu 2001, p. 22.

*Mehedinți*². La acest festival este remarcat de majoritatea folcloriștilor prezenți, printre care și redactorul muzical Gruia Stoia, care îl invită la București, pentru a lua parte la un spectacol-dezbatere, organizat în Sala de Concerte Radio³. Din acest moment, cariera muzicală a lui Iosif Pușchiță capătă un caracter național, odată cu interpretarea a trei doine specifice bănățene în Sala de Concerte Radio.

În anul 1972, obține premiul al III-lea, participând din nou la Festivalul *Cântec nou în Mehedinți*⁴, ca o nouă confirmare a valorii sale ca interpret al cântecului popular bănățean. Prestanța sa muzicală este recunoscută și la edițiile a VIII-a, a IX-a (30 noiembrie – 2 decembrie 1979) și a X-a (2–7 decembrie 1980) ale aceluiași concurs, primind diplome de participare. La ediția a XII-a desfășurată în data de 2–5 decembrie 1982, obține premiul III, încântând juriul cu glasul său melodos. Diplomele de participare au marcat prezența cântărețului și la ediția a XII-a și a XIII-a, a *Concursului Interjudețean de interpretare a muzicii populare și ușoare românești*, desfășurat în județul Mehedinți.

Prima apariție în media televizată se produce în anul 1973 și se datorează regizorului Iosif Maria Bâta, care îl solicită să participe la o serie de filmări în comuna Lăpușnicu Mare, localitate situată într-o altă zonă renumită pentru rapsozii săi, Valea Almăjului.

Talentul și autenticitatea repertoriului deținut de Iosif Pușchiță îi determină pe redactorul muzical Eugen Gal și operatorul de imagine Teodor Păsat, să sosească la Petnic în vara anului 1973, pentru a înregistra acasă la artist doina *Cât îi satu meu de mare*, fimările fiind realizate pe strada unde se află casa rapsodului.

La 18 februarie 1975, Iosif Pușchiță a participat la emisiunea *Cântecul, doine și balade populare*, realizată în Studioul 8, difuzată de Radioteleviziunea Română, alături de alți interpreți de seamă, printre care și Maria Bercea din Gorj, Domnica Trop din Mehedinți, Alexandru Mica din Muntenia.

Ca o încununare a succesului obținut, în anul 1976 reușește să imprime pentru Studioul Național al Radiodifuziunii, două dintre cele mai frumoase doine ale sale: *Colo sus în vârful Călvii* și *Primăvara noapcea-i mică*, capodopere ale cântecului popular bănățean.

Începând cu anul 1979, Iosif Pușchiță se face cunoscut și pe scena Festivalului Interjudețean *Porțile de Fier – Porțile cântecului popular și ale poeziei patriotice românești*, organizat de Consiliul Județean al Sindicatelor, Mehedinți. În cadrul acestui festival-concurs, la ediția a IV-a, desfășurată în 3–5 august 1979, ia premiul special ca interpret; la ediția a V-a obține premiul al II-lea, iar la ediția a VII-a, desfășurată în 10–12 septembrie 1982, primește locul al II-lea.

Calitățile vocii sale extraordinare îi încununează cariera muzicală și la Concursul Folcloric Interjudețean *Cântecele munților – Sibiu* 30 august 1987, dovedite prin ocuparea locului I. De asemenea, *Ansamblul Folcloric* din Petnic obține, *Premiul pentru virtuozitate*.

Succesul pe plan muzical devine din ce în ce mai înfloritor, atât ca solist, cât și ca lider al Ansamblului Folcloric din Petnic. Căminul cultural din Petnic este premiat cu locul I, în anul 1985, pentru meritele *deosebite în munca artistică, educativă și culturală*, în cadrul *Festivalului Național al Educației și Culturii Socialiste Cântarea României*. La același eveniment artistic, i se acordă premiul II și titlul de Laureat, Ansamblului Folcloric de la Căminul Cultural din Petnic.

La Festivalul Internațional de Folclor *Hercules, Ansamblul de datini și obiceiuri Petniceana*, Fundația Culturală *Craina Bănățeană* Petnic, este onorată pentru distinsa și prestigioasa prezență la cea de-a douăzeci și șapte-a ediție, desfășurat în 7–12 iulie 1997, iar a a IV-a ediție a *Festivalului Valea Almăjului*, din 8 noiembrie 1998, unde Iosif Pușchiță a participat în calitate de solist vocal.

² Boldea/Ciobanu 2001, p. 23.

³ La acest festival care a avut loc în anul 1970 a participat și cântăreața Lucreția Ciobanu.

⁴ Boldea/Ciobanu 2001, p. 24; Isac 2009, p. 10.
www.cimec.ro / www.muzeul-caransebes.ro

Alături de marile voci ale muzicii populare, Aurelia Ardelean, Drăgan Muntean, Achim Nica, Nicoleta Voica, Ana Pacatiuș, Valeria Berzescu, precum și Grupul *Sânzienele*, rapsodul Văii Crainei a încântat publicul prezent în sala Operei Române din Timișoara la Simpozionul *Tezaurul folcloric bănățean – între repere valorice și agresiunea contemporană*, care a avut loc în 5–6 noiembrie 2001. La data de 1 decembrie a aceluiași an, la Palatul Cultural Arad s-a desfășurat Concertul de muzică populară, unde a bucurat publicul, pe aceeași scenă cu Gheorghe Zamfir, Achim Nica, Drăgan Muntea, Tiberiu Ceia, *Rapsozii Zăradului* și *Grupul Sânzienele*, cu renumitele sale de acum, doine.

Talentul muzical al renumitului și talentatului rapsod popular este redat de o altă diplomă de merit, acordată în 14 martie 2009, de către *Consiliul Județean Caraș-Severin* și *Centru Județean pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale*, pentru întreaga activitate în slujba promovării și afirmării cântecului bănățean.

Onestitatea, bunul simț și spiritul creativ îl recomandă în funcția de vicepreședinte al societății culturale *Craina Bănățeană*, pe care o ocupa între anii 1991–2000. În anul 2000, după moartea regretatului profesor Pavel Ciobanu, preia președinția acestei organizații, până în anul 2006, când devine președinte de onoare. Totodată, este numit referent cultural în cadrul Căminului Cultural din Petnic în perioada 2003–2007.

De la cruda dispariție a fiului mult iubit, Iosif Pușchiță, trecut prematur în eternitate nu a mai cântat deloc până la ediția a XXI-a a festivalului *Crainei Bănățene*, când a interpretat un cântec compus de el, în memoria acestuia⁵:

*Doamne, ce rău ți-am făcut,
De așa rău m-ai pedepsit?
Când fu să trăiesc mai bine,
Îmi luvași copilul de pe lume.
Lăstăraș de pe Căraș,
Dragul tatii copilaș,
Te-am crescut, te-am îmbrăcat
Și singurel m-ai lăsat!
Nu știi, Doamne, până când
Gura-mi cântă, ochii-mi plâng?
Gura-mi cântă de durere, ochii-mi plâng de mare jele,
Că nu-i ceas și nu-i minut să nu plâng pe așternut,
Că am avut un puișor și-am rămas singur cu dor!
Am rămas cu dor și jele
Și vai de zălele mele!
Că am rămas singur pe lume,
N-am durerea cui i-oi spune!*

Cu o mare credință în bunul Dumnezeu, Iosif Pușchiță cântă și încântă slujbele bisericești în fiecare sfântă zi de duminică, mulțumind Celui de Sus pentru talentul cu care l-a înzestrat. Astfel, biserica răsună prin glasul său duios, inegalabil, atingând cele mai sensibile și profunde trăiri dumnezeiești.

Iosif Pușchiță a fost și rămâne un rapsod al Văii Crainei, față de care și-au manifestat interesul oameni de cultură ai Banatului, precum Ștefan Isac⁶, Aurel Turcuș⁷, Corina Pavel⁸, Nicolae Irimia,⁹ Pavel Ciobanu, Velișcu Boldea¹⁰.

⁵ Acest cântec vede lumina tiparului pentru prima dată.

⁶ Isac 2009, p. 10.

⁷ Turcuș 2001, p. 2.

⁸ Pavel 2001, p. 16–17.

⁹ Irimia 2011, p. 147–150.

¹⁰ Boldea/Ciobanu 2001.

Dovadă vie a dragostei de sat, de tradiție și de muzică este întruchipată de Iosif Pușchiță, un om în sufletul căruia s-a strecurat un strop de sensibilitate și a răsărit floarea muzicii bănățene de pe Valea Crainei. O mândrie a acestei zone binecuvântate cu locuitori de seamă, el a purtat și încă poartă, faima vocației sale pe culmile succesului, prin versuri presărate de trăirile sincere și profunde.

Așadar, e de neconceput să nu apreciem și să nu ne respectăm valorile tradiționale pe care satul bănățean le-a oferit cu atâta generozitate. Cele mai veritabile comori stau sub semnul talentului, al harului, al vocației, dar toate acestea nu ar însemna nimic fără a pătrunde în sfera sufletului, în tainele minții și în adâncul emoției.

Bibliografie

- Boldea/Ciobanu 2001 = V. Boldea, P. Ciobanu, *Colo sus în vârful Călvii*, Seria Fișe Monografice, Reșița, 2001.
- Irimia 2011 = N. Irimia, Rapsodul popular Iosif Pușchiță, din satul Petnic, comuna Iablania: Cine nu-și trăiește doinele și jocurile, cântă degeaba, în *Țărani, scriitori și scriitori țărani*, Ed. TIM, Reșița, 2011.
- Isac 2009 = Șt. Isac, Iosif Pușchiță – unul dintre cei mai mari rapsozi ai Banatului, și nu numai..., în *Caraș-Severinul în 7 zile*, 9–15 aprilie, 2009.
- Pavel 2001 = Corina Pavel, Arhanghelu' cântăreț din Petnic Iosif Pușchiță, în *Lumea Românească, Formula As*, anul XI, nr. 490, noiembrie 2001.
- Turcuș 2001 = A. Turcuș, Susținerea valorilor culturii populare, în *Renaștera Bănățeană*, nr. 3581, 6 noiembrie 2001.

IOSIF PUȘCHIȚĂ, LE MÉNESTREL DE LA VALÉE DE LA CRAINA (Resume)

Iosif Pușchiță est né le 22 février 1938, dans la Vallée de la Craina, dans le magnifique village Petnic, la région Banat, le département Caraș-Severin. Il est devenu l'un des plus renommés ménestrel que la région Banat montagne a donné à la Roumanie.

Ayant la musique génétique et exhorté l'exemple de leurs, proches à l'âge de 14 ans il a participé à la compétition régionale à Oțelu Roșu, étant les premiers à participer à une manifestation culturelle.

À l'initiative de Pavel Ciobanu, une personnalité culturelle extraordinaire, Iosif Pușchiță a participé aux divers concours et festivals de chanson populaire, comme *Le nouveau chanson dans le Mehedinți*, *Les portes du chanson populaire patriotique et de l'apoesie roumaine*, enchantant chaque fois le public avec sa voix mélodieuse.

La première apparition à la télé a été en 1973, à Lăpușnicu Mare, dans la Vallée de l'Almăj, grâce au directeur Iosif Maria Băta. Pendant l'été de l'année 1973, l'éditeur musical Eugen Gal et l'opérateur de l'image Teodor Păsat enregistraient le chanson *Mon village est si grand...*, même à la maison de l'artiste.

Pourtant, les premiers chansons enregistrées seront plus tard, en 1976, au National Radio Studio: *Là-haut, dans but de la vallée* et *Le printemps, la nuit est petite*. Le talent et l'originalité des ses chansons l'apportent sur la liste des plus grandes voix des chansons populaires, comme Maria Bercea, Domnica Trop, Alexandru Mica, Aurelia Ardelean, Drăgan Muntean, Achim Nica, Nicoleta Voica, Ana Pacatiuș, Valeria Berzescu.

En conclusion, Iosif Pușchiță est une épreuve de l'amour pour son village, de la tradition et de la musique, un homme qui a le cœur entouré de sensibilité et bonté, en se réfléchissant dans ses chansons.